

לשעבר, אם כן, רבי נמי, דריש ריבוי ומיעוטי, ולא דריש בכללי ופרטי. ולפיכך גם הוא דורש את הריבוי של רבי עקיבא לחייב על שבועה לשעבר.

[ההבדל בין ריבוי ומיעוטי ובין כללי ופרטי הוא בכך שברבוי ומיעוטי הריבוי מרבה הכל והמיעוט ממעט רק דבר אחד, ואילו בכללי ופרטי דרשינן שאין בכלל אלא מעין הפרט. וכגון בפרשת שבועות ביטוי: מחד, הכתוב אומר 'נפש כי תשבע', ומשמע כל סוג של שבועה. ומאידך, מגביל הכתוב 'להרע או להיטיב' בלבד. אם נלמד בכלל ופרט הרי הפרט מלמד על הכלל, שרק על השבועות להבא, שהן דומות לפרט 'להרע או להיטיב' חייבין עליהן, ואילו השבועות לשעבר אינן בכלל זה. אך אם נלמד מריבוי ומיעוטי הרי הריבוי של נפש כי תשבע מרבה את כל השבועות, בין לעתיד ובין לשעבר, והמיעוט להרע או להיטיב אינו ממעט אלא דבר אחד, את הנשבע לבטל את המצוה].

והראיה שרבי דריש ריבוי ומיעוטי ולא כללי ופרטי, מהא דתנאי: רבי אומר: ככל דבר השווה ה' סלעים פודין בכור אדם, חוץ מן השטרות בלבד. ורבנן אמרי: ככל פודין בכור אדם, חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות.

מאי טעמא דרבי? דריש ריבוי ומיעוטי: "ופדויו מבין חדש" — ריבה כל דבר לפדיון,

לאחר העלם, כי אם לא ידע שחטא, כיצד יביא קרבן?]

רבי אומר: אינו צריך למדרש מתרי 'ונעלם', ודיינו ללמוד מנעלם אחד שהרי הוא אומר 'ונעלם'. מכלל זה אתה למד, ידע לפני כן מהטומאה. כי אם לא ידע ממנה כלל, אין זה נקרא שהיא "נעלמה" ממנו. וכיון שהמשיך הכתוב ואמר "והוא ידע", הרי נכתבו כאן שתי 'ידיעות' — אחת לפני ההעלם, ואחת לאחריו!

וממשיך רבי, ודורש: אם כן, מה תלמוד לומר פעמיים "ונעלם", "ונעלם"? — לחייב בין על העלם טומאה ובין על העלם מקדש. [והיינו כרבי ישמעאל, ולא כרבי עקיבא, שאמר רק על העלם טומאה חייב, ולא על העלם מקדש]!

אשכחן בידיעות הטומאה דאית ליה לרבי טעמיה דנפשיה, לסבור כרבי ישמעאל.

שבועות ביטוי, דלית ליה לרבי טעמא דנפשיה, מנלן שסבר רבי כרבי עקיבא, שחייב על שבועות ביטוי גם לשעבר?

ומבאר הגמרא: פכרא הוא! רבי עקיבא מאי טעמא קא מחייב קרבן גם על שבועה לשעבר? דדריש ריבוי ומיעוטי [ולא דריש בכללי ופרטי], ולפיכך ריבה מהפסוק "נפש כי תשבע" את כל השבועות, בין לעתיד ובין

יש רק ידיעת ספק, וידיעת ספק כשלעצמה אינה מחייבת חטאת. וענהו החזון איש, שגם רבי שמעון הסובר שידיעה מעכבת, סובר שידיעת חטא של "ממה נפשך", הנובעת מחיוב של אחד מתוך השנים בודאי, נחשבת לידיעת חטא. עוד

כריתות [כג א], ששנים החייבים חטאת אחת "ממה נפשך", באופן שרק אחד מהם חייב בה, אלא שאין יודעים מיהו זה שחייב, יכולים להביא חטאת אחת, ולהתנות שהיא תעלה עבור מי שחייב בה. וזאת, אף על פי שלכל אחד מהם

לרצוע בעץ מחודד או בקוץ.

ואמרין, במאי קא מפלגי רבי ורבי יוסי ברבי יהודה? — רבי דריש כללי ופרטי, ולקחת כלל מרצע פרט ונתת באזנו חזר וכלל (רש"י) ולכן צריך שיהיה מרצע ממתכת בלבד, כי כלל ופרט, אי אתה דן אלא כעין הפרט. ורבי יוסי ברבי יהודה ה-א דריש ריבוי ומיעוט, ולפיכך הוא מרבה כל דבר, ואינו ממעט אלא רציעה בסם.

ומכח הוכחה מפורשת זו מהברייתא, חוזרת בה הגמרא מההסבר שרבי דריש ריבוי ומיעוט, ואומרת:

איין, אכן, בעלמא רבי כללי ופרטי דריש, ולא ריבוי ומיעוט. והכא, בפדיון הבן, היינו טעמא דדריש רבי בריבוי ומיעוט, משום שכאן אין אפשרות ללמוד בכללי ופרטי, הואיל ולא נכתב הפרט בין שני הכללים, אלא בתחילה נכתבו הכללים ורק לאחריהם הפרטים. ובמקרה שכזה סובר רבי כדתנא דבי רבי ישמעאל, שאין למדים בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוט.

דתנא דבי רבי ישמעאל: נאמר בפרשת שמיני [ויקרא יא] "את זה תאכלו מכל אשר במים: כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים, בימים ובנחלים, אותם תאכלו". שני פעמים. ומהא דכתיב "במים" "במים" פעמיים, ורק לאחריהם נאמר "בימים ובנחלים", מוכח שאין זה כלל ופרט, אלא ריבוי ומיעוט. משום ששני כללים ופרט אחריהם אינם נדרשים בכלל ופרט אלא רק בריבוי ומיעוט בלבד,

"בערכך כסף המשת שקלים" — מיעט, שהפדיון הוא רק בכסף. "תפדה" — חזר וריבה לפדיה בכל דבר. ואמרין: ריבה ומיעט וריבה — ריבה הכל, ומיעט אחד. מאי ריבה? — כל מילי, כל דבר לפדיון. ומאי מיעט — מיעט שטרות, שאין גופן ממון.

ורבנן, דרשי כללי ופרטי: "ופדיוו מבן חדש" — כלל, "בערכך כסף המשת שקלים" — פרט, "תפדה" — חזר וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט [שהפרט בא לפרש את הכלל]: מה הפרט מפורש שהוא דבר המטלטל וגופו ממון, אף כל דבר המטלטל וגופו ממון אפשר לפדות בו, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, דכתיב והתנחלתם אותם (רש"י) יצאו שטרות, אף על פי שמטלטלין, אין גופן ממון!

אמר ליה רבינא לאמימר: וכי רבי דריש ריבוי ומיעוט? והא רבי כללי ופרטי דריש!

דתנא: נאמר בפרשת ראה [דברים טו יז], שאם עבד עברי אינו רוצה לצאת מאדונו לאחר שש שנים, "ולקחת את המרצע, ונתתה באזנו ובדלת, והיה לך עבד עולם". ודרשינן: "מרצע", אין לי אלא מרצע, מנין לרבות הסול [חתיכת עץ חדודה] והסירה [קוץ]. המחט, והמקדה, והמכתב [חרט], תלמוד לומר "ולקחת", כל דבר שנלקח ביד, דברי רבי יוסי ברבי יהודה. רבי אומר: "מרצע" — מה מרצע מיוחדת של מתכת, אף כל של מתכת. מלמד הכתוב שאינו יכול

שצריך ידיעה, אלא סובר שבכהאי גוונא שפיר חשיב ידיעה, כיון שאחד מהם בודאי אכל קודש.

הביא הקהילות יעקב, שהעיר לו בנו הגר"ח, שבהשמטות שיטה מקובצת [לדף כב ב אות כג], כתב בשם תוספות הרא"ש, שרבי שמעון סובר